

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA INNOVATSION TA‘LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA O‘QITISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Norova Nargiza Xalmamat qizi
Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21932821>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich ta‘lim jarayonida innovatsion ta‘lim texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va o‘qitish samaradorligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Unda zamonaviy ta‘lim texnologiyalarini boshlang‘ich sinf darslariga integratsiya qilish, o‘quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi, ijodkorligi hamda amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari tahlil etilgan. Shuningdek, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya va raqamli texnologiyalar, STEAM, muammoli va loyihaviy ta‘lim kabi innovatsion yondashuvlardan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Innovatsion texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish orqali ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning darsga qiziqishini kuchaytirish hamda zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, innovatsion ta‘lim, ta‘lim texnologiyalari, innovatsion metodlar, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, STEAM, loyihaviy ta‘lim, muammoli ta‘lim, o‘quvchi faolligi, kompetensiya, ta‘lim sifati.

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогические возможности использования инновационных образовательных технологий в процессе начального образования и их значение для повышения эффективности обучения. Анализируются вопросы интеграции современных образовательных технологий в уроки начальной школы, развития познавательной активности учащихся, самостоятельного мышления, креативности и практических компетенций. Также рассматриваются возможности использования инновационных подходов, таких как интерактивные методы, информационно-коммуникационные и цифровые технологии, STEAM-образование, проблемно-ориентированное и проектно-ориентированное образование. Разработаны рекомендации по повышению качества образования путем организации уроков на основе инновационных технологий, повышения интереса учащихся к учебным занятиям и формирования современных компетенций.

Ключевые слова: начальное образование, инновационное образование, образовательные технологии, инновационные методы, интерактивные методы, цифровые технологии, информационно-коммуникационные технологии, STEAM-образование, проектно-ориентированное образование, проблемно-ориентированное образование, активность учащихся, компетенция, качество образования.

Abstract: This article discusses the pedagogical possibilities of using innovative educational technologies in the process of primary education and their importance in increasing the effectiveness of teaching. It analyzes the issues of integrating modern educational technologies into primary school lessons, developing students' cognitive activity, independent thinking, creativity, and practical competencies. It also considers the possibilities of using innovative approaches such as interactive methods, information and communication and digital technologies, STEAM, problem-based and project-based education. Recommendations are developed to improve the quality of education by organizing lessons based on innovative technologies, increasing students' interest in the lesson, and forming modern competencies.

Keywords: primary education, innovative education, educational technologies, innovative methods, interactive methods, digital technologies, information and communication technologies, STEAM, project-based education, problem-based education, student activity, competence, quality of education.

Bugungi kunda ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish, o‘quv jarayoniga zamonaviy yondashuvlarni joriy etish hamda ta‘lim sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, boshlang‘ich ta‘lim bosqichida o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini samarali shakllantirishda innovatsion ta‘lim texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur texnologiyalar o‘quvchini ta‘lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, uning mustaqil va tanqidiy fikrlash, muammolarni hal etish hamda ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Boshlang‘ich ta‘limda innovatsion ta‘lim texnologiyalarini qo‘llash darslarning samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini kuchaytirish va ta‘lim mazmunini zamonaviy talablar

asosida tashkil etish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, STEAM yondashuvi va boshqa innovatsion vositalardan samarali foydalanish o'qituvchidan yuqori kasbiy kompetentlikni talab etadi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalari ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlar, metodlar va vositalar majmui hisoblanadi. Mazkur texnologiyalar ta'limning an'anaviy shakllarini takomillashtirish, o'quvchilarni faol bilim oluvchi subyekt sifatida shakllantirish hamda o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Pedagogik adabiyotlarda innovatsion ta'lim texnologiyasi ta'lim mazmuni, metodlari, shakllari va vositalarini yangilash orqali ta'lim sifatini oshirishni ta'minlaydigan tizim sifatida talqin etiladi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarining asosiy maqsadi ta'lim oluvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy va ijodiy tafakkur, muammolarni hal etish, muloqot qilish hamda hamkorlikda ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishdan iborat. Shu bilan birga, mazkur texnologiyalar o'quvchilarning individual qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'limni tashkil etish, ularning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda zamonaviy jamiyat talablariga mos bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarining muhim vazifalari qatoriga ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish, interfaol metodlardan samarali foydalanish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'quv jarayoniga integratsiyalash, o'quvchilarning bilish faolligini oshirish hamda ta'lim natijalarini kompetensiyaviy yondashuv asosida baholash kiradi. Ushbu vazifalarning izchil amalga oshirilishi ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga zamin yaratadi.

Boshlang'ich ta'limda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning bilish faolligini rivojlantirish hamda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini dars jarayoniga tatbiq etish orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va amaliy faoliyatga tayyorligi rivojlanadi.

Interfaol metodlar boshlang'ich ta'limda keng qo'llaniladigan innovatsion pedagogik texnologiyalardan biridir. Ushbu metodlar o'quvchilarni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi hamda ularning muloqot, hamkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Jumladan, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “BBB”, “Venn diagrammasi”, “Sinkveyn”, “Fishbone” kabi interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga, o'z fikrini erkin bayon etishiga va muammolarni mustaqil hal etishiga yordam beradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalardan foydalanish zamonaviy dunyoda ta'lim sifatini oshirishda katta ahamiyatga ega. Boshlang'ich ta'limda multimedia vositalaridan foydalanish bolalarning diqqatini jalb qilishda samarali hisoblanadi. Elektron darsliklar va o'yinlar bolalarning mavzuni oson va qiziqarli tarzda o'zlashtirishiga yordam beradi. Masalan, “Khan Academy Kids” kabi mobil ilovalar orqali bolalar matematikadan murakkab masalalarni o'rganishlari mumkin. Interaktiv doskalar esa o'quvchilarning darsda faol qatnashish imkoniyatini beradi, bu orqali murakkab mavzularni vizual tarzda tushuntirish osonlashadi [1. 2025:B. 155]

Shunday qilib, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, STEAM yondashuvi hamda loyiha va muammoli ta'lim texnologiyalaridan kompleks foydalanish boshlang'ich ta'lim jarayonining sifat va samaradorligini oshirishga, o'quvchilarda XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirishga hamda zamonaviy ta'lim maqsadlariga erishishga xizmat qiladi.

Ta'lim sifatini oshirish va o'quv jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etishda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Buning uchun, avvalo, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini muntazam rivojlantirish, zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini takomillashtirish zarur. Innovatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga samarali tatbiq etish o'qituvchining metodik mahorati, ijodkorligi va kasbiy tayyorgarligi bilan bevosita bog'liqdir. Ularning barchasi mavzularni tahlil qilish, ularning shaxsiy tasavvurlarini shakllantirish va maqsadlarni belgilashga yordam beradi. Shuningdek, u o'qish va o'z fikrlarini ifoda etishga muhabbat uyg'otadi, talabalarning nutqini boyitadi va ularni o'z asarlarini yaratishga yordamlashadi [2. 2017:B.56].

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi innovatsion ta'lim texnologiyalarini muvaffaqiyatli qo'llashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagog nafaqat o'z fanini chuqur bilishi, balki innovatsion metodlarni tanlash va ulardan maqsadga muvofiq foydalanish ko'nikmalariga ham ega bo'lishi lozim. Shu bois o'qituvchilarning malakasini oshirish kurslari, ilmiy-amaliy seminarlar, treninglar, vebinarlar va tajriba almashish platformalarida muntazam ishtirok etishi

ularning kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Innovatsion ta'lim texnologiyalarini muvaffaqiyatli qo'llashda zamonaviy ta'lim vositalaridan oqilona foydalanish alohida ahamiyatga ega. Interaktiv doskalar, multimedia taqdimotlari, elektron darsliklar, ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi ta'lim resurslari o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi. Ushbu vositalar yordamida o'quv materiallari ko'rgazmali tarzda taqdim etiladi, murakkab tushunchalarni sodda va tushunarli shaklda izohlash imkoniyati yaratiladi. Innovatsion texnologiyalar o'qituvchiga har bir o'quvchining bilim darajasini kuzatib, unga mos mashqlar berish imkonini yaratadi. Bu esa o'zlashtirish darajasida tengsizlikni kamaytiradi [3. 2025:B.234].

Boshlang'ich ta'limda zamonaviy vositalardan foydalanish o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, tabaqalashtirilgan ta'limni tashkil etish va mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, tabiiy fanlarni o'qitishda elektron tajribalar, animatsiyalar, videodarslar va interaktiv topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning kuzatish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada o'quvchilar ta'lim jarayonida faol ishtirok etib, olgan bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish har bir o'quvchining individual qobiliyati va qiziqishlarini inobatga olgan holda tabaqalashtirilgan ta'limni tashkil etish imkonini yaratadi. Bu esa o'quvchilarning intellektual salohiyati, kommunikativ madaniyati hamda mustaqil ta'lim olish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Darslar jarayonida bolani qalban yuksak, ma'naviy boy qilib tarbiyalashda ajdodlarimiz yaratgan betakror asar durdonalaridan foydalangan holda bilim berish hamda odob axloq qoidalariga o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun birinchi navbatda, o'quvchini o'qish, bilim olishga ishtiyoqini o'stirish, ularning ma'naviy dunyosini boyitishi zarur. Shundagina ertangi kunning ishonchli egasi bo'lgan farzandlarini munosib tarbiyalagan bo'lamiz [4. 2023:B.93].

Boshlang'ich ta'limda innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash o'quv jarayonini takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish hamda o'quvchilarning tayanch va fanga oid kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, STEAM yondashuvi hamda loyiha va muammoli ta'lim usullaridan samarali foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi, bilish faolligi va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois boshlang'ich ta'limda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ko'lamini kengaytirish, ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini yanada mustahkamlash, pedagoglarning innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda ilg'or pedagogik tajribalarni amaliyotga tatbiq etish ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishdagi ishlarni izchil davom ettirish boshlang'ich ta'limning samaradorligini oshirish va raqobatbardosh, kreativ hamda mustaqil fikrlovchi yosh avlodni tarbiyalash uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdumajitova Maftuna. Boshlang'ich ta'limda innovatsion usullardan foydalanish // Science and Education. 2025. №1. 155-b.
2. Лызенцова Л. А. Краснова Гульнара Равиловна Инновационные технологии в начальной школе // Интерактивная наука. 2017. №11. Ст. 56.
3. Tursunova, Sarvinoz. (2025). Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalar / “Boshlang'ich ta'lim tabiiy fanlarining zamonaviy tendensiyalari: muammolari, yechimlari, o'qitishning innovatsion yondoshuvlari” mavzusidagi respublika ilmiy anjumani materiallari to'plami. 2025. 233-235-b.
4. Xoliqulova Mohinur Qahramon qizi. Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalardan foydalanish yo'llari // So'nggi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi respublika ilmiy-uslubiy jurnali. 13.04.2023. №9. 93-b.